

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

*Присвячується 20-річчю
ВНПЗ «Дніпровський
гуманітарний університет»*

СУЧАСНА ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

**Дніпро
2023**

УДК 81'1(477)
ББК 81'2 УКР
С 91

*Ухвалено до друку Науково-методичною радою Вищого навчального
приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 4 від 22 грудня 2022 р.)*

*Ухвалено до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу
«Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 5 від 02.02.2023 р.)*

Сучасна прикладна лінгвістика. Збірник наукових праць. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ»,
2023. 192 с.

(в авторській редакції)

У збірник увійшли наукові дослідження, які були оприлюднені на
Всеукраїнській науково-практичній конференції «Сучасні погляди на прикладну
лінгвістику» (09 листопада 2022 року). Тематика статей охоплює актуальні
питання щодо розвитку та становлення прикладної лінгвістики.

Матеріали наукових досліджень можуть бути використані у практичній
діяльності фахівців вказаних напрямів діяльності та у навчальному і виховному
процесах закладів освіти.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Лежнєва Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент, проректор
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Черноп'ятов Станіслав Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент,
директор Навчально-наукового інституту ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний
університет»

Поповський Анатолій Михайлович – доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри українознавства та іноземних мов Дніпропетровський
державний університет внутрішніх справ

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних
дисциплін ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Холод Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін ВНПЗ
«Дніпровський гуманітарний університет»

Мірошник Андрій Дмитрович – фахівець з міжнародних зв'язків Відділу
організації наукової роботи, міжнародних зв'язків та академічної мобільності
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

ISBN

(Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»)

© Автори, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
Агарков О. Психолінгвістика як технологія вивчення іноземної мови в студентському середовищі.....	5
Андрішко О. Графікація і тмезис у контексті лексико-синтаксичного словотворення	14
Бердо Р. Огляд програмного забезпечення в галузі лінгвістики	23
Bondarenko V., Zhura K. Law and language.....	29
Варакута М. Когнітивістика та основи лінгвістичних знань.....	38
Виноградов Г. Середньовічна християнська лінгвістика як сегмент християнської теології	45
Запотічна Р. Особливості організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей у процесі навчання іноземної мови	52
Kapiton A. Analysis of software providing translation services	59
Корсунська В. Казкотерапія як метод корегування емоційної реальності.....	67
Крашеніннікова Т. Мова як історична категорія в сучасному світі.....	77
Кривуля В. Використання інноваційних методів навчання у вищій школі	83
Кузьменко В., Негодченко О. Зміст філософських основ навчання у християнській середньовічній культурі	91
Мосейко А. Особливості термінології у адміністративному праві на прикладі формування термінології майбутнього кодексу України про адміністративні правопорушення	108
Підвисоцька Г. Usage of modern teaching methods in the process Educational activities in higher education establishments of Ukraine	116
Поповський А. Злочинне клятвозрадництво	123
Руколянська Н.В. Структурно-семантичні особливості залучених термінів текстів українського кримінального процесуального права	139
Сімович О. Вербальний символ ворон (ворона) / гавран у фрагменті мовно-фольклорної картини світу українців.....	147
Сковронська І. Дистрибутивні зв'язки сталих словосполучень публіцистичного мовлення.....	157
Федишин О. Оптимізація процесу інтенсивного навчання іноземній мові у ЗВУ	167
Холод І.В. Інноваційні підходи у методиці навчання англійської мови професійного спрямування.....	174
Худавердієва В. Інноваційні методи навчання у вищих навчальних закладах як засіб реалізації інтерактивної моделі освіти	181
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	191

1. Любашенко О.В. Засоби реалізації комунікативного потенціалу здобувачів вищої освіти у процесі вивчення мов у вищих навчальних закладах // Проблеми освіти. Київ: НМЦВО Міністерства освіти і науки України, 2003. Вип. 30, С. 195-202.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У МЕТОДИЦІ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Ірина ХОЛОД

*кандидат педагогічних наук, доцент кафедри міжкультурної комунікації та
соціально-гуманітарних дисциплін*

ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»

Стаття присвячена підходам у навчанні англійської мови професійного спрямування в українських університетах. В основу цієї праці лягли законодавчі та нормативні документи, дидактичні ресурси щодо методичних засад навчання англійської мови як іноземної, англійської мови професійного спрямування та викладання фахових дисциплін англійською мовою як складової україномовної програми. Автором враховані «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти» щодо рівнів володіння мовою, компетентностей користувача, можливих контекстів користування мовою, процедур складання програм та контролю результатів навчання.

Основні підходи до навчання англійської мови висвітлені через призму викладання різних спеціальностей та спеціалізацій професійної підготовки здобувачів вищої освіти. Автор актуалізує компетентістний, аспектний, мультидисциплінарний та інтегрований підходи у навчанні англійської мови професійного спрямування.

Ключові слова: *англійська мова професійного спрямування, компетентістний підхід, мультидисциплінарний підхід, аспектний підхід, інтегрований підхід, професійна підготовка здобувачів вищої освіти.*

The article is devoted to approaches to teaching English for Specific Purposes at Ukrainian universities. The background for this paper was the legislative and regulatory documents regarding the methodical principles of teaching English as a foreign language, teaching English for Specific Purposes, and teaching majors in English as a component of the Ukrainian language program. The author took into account the «Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment» regarding language proficiency levels, user competencies, possible contexts of language use, procedures for compiling programs and monitoring learning outcomes.

The main approaches to teaching English are highlighted through teaching at various specialties and specializations of professional training. The author actualizes competent, aspect, Multi-Disciplinary Approach, and integrated approaches in teaching English for Specific Purposes.

Keywords: *professional English language, competence approach, aspect approach, Multi-Disciplinary Approach, integrated approach, professional training of students at a higher education institution.*

Сьогодні мовна освіта в Україні набула надзвичайної актуальності на всіх рівнях, а особливо у вищій освіті. Орієнтування України на європейські освітні стандарти та підписання Україною Болонської декларації у 2005 році зумовлює врахування принципів мовної політики Європейського Союзу. Метою державної політики України щодо розвитку англійської мови у вищій освіті є створення можливостей для культурного, освітнього та професійного розвитку і процвітання кожного громадянина, сприяння інтеграції та економічному зростанню закладів вищої освіти, підвищенню якості освітніх послуг в сфері вищої освіти України.

Сфера дії державної політики щодо розвитку англійської мови у вищій освіті в Україні охоплює викладання англійської мови як іноземної, зокрема англійської мови професійного спрямування (English for Special Purposes – ESP) та викладання фахових дисциплін англійською мовою як складової україномовної програми (English as Medium of Instruction for Ukrainians – EMIU).

Метою нашої статті є означити основні засади навчання англійської мови для спеціальних цілей та окреслити підходи у навчанні англійської мови для спеціальних цілей.

Серед українських дослідників вагомий доробок у дослідженні методики навчання мови професійного спрямування здійснили А. Артемов, Т. Брик, Д. Бубнова, Д. Демченко, Ю. Кміть, Л. Конопляник, З. Корнева, Н. Микитенко, Ю. Ніколаєнко, А. Петрова, О. Тарнопольський, Н. Тоцька та ін. Різним аспектам формування змісту навчання англійської мови для спеціальних цілей присвячено дослідження зарубіжними методистами, такими як: Т. Дадлі-Івенс, М. Сейнт Джон, Т. Хатчінсон, А. Уотерс та ін.

Поштовхом приєднання до європейського освітнього простору є бажання української спільноти до інтернаціоналізації університетської освіти в Європейському Союзі, що відбулося на початку XXI століття. Підтвердження

такого вектору є відображено у праці Д. Граддола «English next», де він визначив низку чинників, що стали поштовхом до такої зміни. По-перше, інтернаціоналізація промисловості й торгівлі, що підвищила рівень мобільності працівників, яким відтепер потрібні міжнародно визнані документи про освіту. Як наслідок, інтернаціоналізація університетської освіти, коли студенти та академічні співробітники все частіше їдуть до університетів інших країн. По-друге, Болонська угода, яка мала на меті упорядкувати структуру програм, що передбачають отримання академічного ступеню, пов'язану з ними документацію, та розробити системи, що забезпечення контролю якості. Як наслідок, потреба демонструвати якість університетської освіти, проявом якої стали публікації щорічних рейтингів провідних університетів світу [6].

Ці тенденції підвищили необхідність здобуття умінь з англійської мови в усіх освітніх секторах, оскільки випускникам потрібен вищий рівень володіння англійською мовою для роботи чи навчання за кордоном, викладачам фахових дисциплін потрібна посилена підготовка з англійської для проведення та публікування досліджень і читання наукової літератури, а викладачі всіх рівнів потребують вдосконалених умінь із англійської, щоб навчати студентів на всіх освітніх етапах.

Нині в Україні чинною є Типова програма англійської мови для професійного спілкування для українських університетів, підготовлена спільно Міністерством освіти та науки України та Британською Радою у 2005. Британська Рада, яка 30 років реалізує свою діяльність в Україні, зробила багато для розвитку та підтримки ініціатив і програм, спрямованих як на покращення теперішнього рівня володіння англійською мовою в Україні, так і на здійснення довготривалого, позитивного і стійкого впливу на процес викладання англійської мови в системі освіти.

Варто відзначити реалізацію проєкту «Англійська мова для університетів», який розпочався у жовтні 2014 року за ініціативи Британської Ради після того, як Міністерство освіти і науки визначило покращання рівня володіння англійською в університетах України пріоритетом своєї діяльності. В

довготривалій перспективі мета проєкту полягала у допомозі Україні наростити власний сталий потенціал у сфері викладання англійської мови та запровадити університетські стандарти, які передбачають підготовку студентів до рівня B2 або C1 за шкалою Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти [2].

Типова програма передбачає, що комунікативні мовні компетенції будуть формуватися для адекватної поведінки в реальних ситуаціях академічного та професійного життя, які є загальними для студентів різних спеціальностей. Програма є професійно зорієнтованою і базується на вміннях. Її зміст організовано відповідно до професійних умінь загального характеру, необхідних у різноманітних професійних сферах і ситуаціях. Ці вміння проявляються в різних типах мовленнєвої поведінки.

При викладанні ESP і ЕМІ застосовуються методи та підходи, що забезпечують формування цільових компетентностей та орієнтовані на студента, які сприяють самостійності, залученню та мотивації студентів. На думку О. Тарнопольського та З. Корнєвої, професійна іншомовна комунікативна компетентність у студентів немовних ЗВО, складається з шести компетентностей: лінгвістичної, соціолінгвістичної, прагматичної, формально-логічної, психологічної та предметної компетенцій [4, с. 37]. Компетентістний підхід є базовим у навчанні англійської мови професійного спрямування, що відображено у типовій програмі підготовки здобувачів вищої освіти. Так, в програмі зазначено, що під час навчання англійської мови формуються наступні компетентності: мовленнєві вміння, вміння вчитися, лінгвістична (лексична, граматична, семантична, фонологічна, орфографічна, орфоепічна) соціокультурна, професійна комунікативна компетентності.

Для ефективного формування професійної англомовної комунікативної компетенції у студентів немовних ЗВО необхідним є аспектний підхід до організації навчального процесу, створення відповідної його методики навчання та відповідних підручників з англійської мови для спеціальних цілей.

Британські методисти викладання англійської мови для спеціальних цілей Т. Дадлі-Іванс і М. Сейнт Джон поділяють англійську мову для спеціальних

цілей на два види: англійську мову для академічних цілей та англійську мову для професійних цілей. На їхню думку під час навчання англійської мови для спеціальних цілей важливо застосовувати мультидисциплінарний підхід, який полягає в тому, щоб об'єднати теорію та практику англійської мови для спеціальних цілей.

Відмінні ознаки англійської мови для спеціальних цілей є:

- 1) конструювання у відповідності до конкретної спеціальності;
- 2) використання за певних навчальних умов методики відмінної від тієї, яка застосовується при вивченні загального курсу англійської мови;
- 3) розробка програм для здобувачів вищої освіти певної галузі;
- 4) володіння базовими знаннями англійської мови до початку вивчення англійської мови для спеціальних цілей [5].

Програма підготовки здобувачів вищої освіти надає можливість розвивати іншомовну компетентність і стратегії, які їм необхідні для ефективної участі в процесі навчання і в тих ситуаціях професійного спілкування, в яких вони можуть опинитися. Типова програма є гнучким документом, що містить в собі цілу низку загальних рис, які дозволяють викладачам та методистам адаптувати навчальні плани англійської мови професійного спрямування до різноманітних потреб студентів та викладачів. Її можна застосовувати за умови внесення необхідних коректив у конкретних ситуаціях, відповідно до потреб ЗВО і здобувачів вищої освіти. Таким чином, Програма є відкритою для подальшого розвитку та удосконалення у поступі її застосування.

Для отримання ступеня бакалавра, разом з усіма іншими професійними вміннями, студент повинен бути здатним ефективно спілкуватися англійською мовою у професійному середовищі, щоб: обговорювати навчальні та пов'язані зі спеціалізацією питання, для того, щоб досягти порозуміння зі співрозмовником; готувати публічні виступи з низки великої кількості галузевих питань, застосовуючи відповідні засоби вербальної комунікації та адекватні форми ведення дискусій і дебатів; знаходити нову текстову, графічну,

аудіо та відео інформацію, що міститься в англomовних галузевих матеріалах (як у друкованому, так і в електронному вигляді), користуючись відповідними пошуковими методами і термінологією; аналізувати англomовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень; писати професійні тексти і документи англійською мовою з низки галузевих питань; писати ділові та професійні листи, демонструючи міжкультурне розуміння та попередні знання у конкретному професійному контексті; перекладати англomовні професійні тексти на рідну мову, користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування [3].

На нашу думку, варто звернути увагу на вступне та підсумкове оцінювання, яке дозволить відслідкувати прогрес та рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності. Вступне оцінювання проводиться з метою розподілу здобувачів вищої освіти у групи за рівнем володіння мови, щоб визначити їхній рівень за допомогою внутрішнього діагностичного тестування. Тести, що проводяться, мають бути стандартизованими і повинні враховувати Державні стандарти базової і повної середньої освіти. Результати тестів мають співвідноситися з міжнародно визнаними рівнями володіння мовою, рекомендованими «Загальноєвропейські рекомендації з **мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання**» (*Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*).

Підсумкове оцінювання забезпечує звітність і застосовується для перевірки рівня володіння мовою наприкінці курсу англійської мови професійного спрямування. Ця форма оцінювання дозволяє з'ясувати, чи досягли студенти мети навчання, визначеної курсом для певного рівня. Система підсумкового оцінювання включає в себе випускний/ вихідний (наприкінці курсу) тести [3].

Щодо підручників з англійської мови для спеціальних цілей варто відзначити підручники видавництва *Career Paths*, яке підготувало підручники з англійської мови професійного спрямування широкого спектру професій.

Щодо підходу цих підручників, то він базується на лексиці та завданнях, які відповідають поточним та майбутнім потребам студентів і національному та світовому ринкам праці. Лексичний підручник для майбутніх працівників є базовим підручником у навчанні англійської мови професійного спрямування здобувачів вищої освіти, які хочуть поліпшити свої навички спілкування англійською мовою в робочому середовищі. Посібник об'єднує спеціалізовану лексику і робочий контекст на заняттях з англійської мови, щоб сформувати необхідні для кар'єри мовні навички. Підручник складається зазвичай із трьох частин, що забезпечує послідовність та логічність. Окрім цього підручник містить матеріал для аудіювання, читання, письма та говоріння до кожної теми, що свідчить про інтегрований підхід у навчанні англійської мови професійного спрямування.

Підводячи підсумки викладеного вище, можна висловити переконливе ствердження того, що реформування вищої освіти в Україні спрямоване на підвищення рівня володіння англійської мови серед здобувачів вищої освіти. Британська Рада запровадила низку ініціатив з метою покращення університетського сектора, здатного будувати ефективні партнерські відносини на міжнародному рівні на засадах забезпечення контролю якості, автономії та лідерства. Також Британською Радою укладено Типову програму з англійської мови для професійного спілкування, що дозволяє розробляти навчальні модулі у відповідності до вимог кредитно-модульної системи.

Щодо підходів у навчанні англійської мови професійного спрямування нами окреслено компетентістний, мультидисциплінарний, аспектний та інтегрований підходи.

Перспективи подальших досліджень в означеному напрямку бачимо у вивченні особливостей застосування інших інноваційних підходів у навчанні англійської мови професійного спрямування у вищій освіті.

Список використаної літератури

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С.Ю.Ніколаєва. Переклад з англійської. Київ. 2003. 273 с.
2. Болайто Р., Вест Р. Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів» Київ. 2017. 154 с.
3. Програма з англійської мови для професійного спілкування. // Колектив авторів: Г. Бакаєва, О. Борисенко, І. Зуєнок, В. Іваніщева, Л. Клименко, Т. Козимирська, С. Кострицька, Т. Скрипник, Н. Тодорова, А. Ходцева. Київ. 2005. 119 с.
4. Тарнопольский О. Методика обучения английскому языку для делового общения. Київ. 2004. 192 с.
5. Dudley-Evans T., St John M. J. Developments in English for Specific Purposes. A multidisciplinary approach. Cambridge.1998. 301 p.
6. Graddol D. English next. London: British Council. 2006. 128 p.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕРАКТИВНОЇ МОДЕЛІ ОСВІТИ

Вікторія ХУДАВЕРДІЄВА

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри туризму Державного біотехнологічного університету

Стаття присвячена актуальній проблемі впровадження інноваційних методів навчання студентів у закладах вищої освіти. В даний час ведеться інтенсивний пошук нових форм і методів викладання, що дозволяє говорити про перехід навчання від директивної моделі до інтерактивної, більш продуктивної та орієнтованої на особистість учня. Стрімко змінна соціально- економічна ситуація в сучасному світі зумовила необхідність модернізації освіти. Необхідно не тільки виховати фахівця, який отримав підготовку високого рівня, але й включити його вже на стадії навчання у розробку нових технологій, адаптувати до умов конкретного виробничого середовища, зробити його провідником нових рішень. У зв'язку з цим перед викладачами сучасних вишів стоїть завдання вироблення та впровадження таких прийомів та методів навчання, які були б націлені на активацію творчого потенціалу студента, його бажання навчатися. Крім цього, глобальна інформатизація сучасного суспільства також істотно вплинула на освітній процес, на систему вищої освіти, зажадавши радикального перегляду використовуваних методик навчання.

У нинішніх умовах викладання має поєднувати у собі вироблені практикою директивну та, сучасну, що носить інноваційний характер, інтерактивну модель навчання. Інтерактивне навчання – спеціальна форма організації пізнавальної діяльності.

Ключові слова: *інноваційні методи та форми навчання, директивна модель навчання, інтерактивна модель навчання, кейс-стаді, метод Insert, проблемний метод.*